

PM Rotel IX (Dnr KS 2020/291)

Naturvårdsstrategi för skyddsvärda ekar och ekmiljöer i Stockholms län

Remiss från Länsstyrelsen Stockholm

Remisstid den 30 april 2020

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Katarina Luhr anför följande.

Ärendet

Som en del i det pågående arbetet inom åtgärdsprogrammet för särskilt skyddsvärda träd och länets handlingsplan för grön infrastruktur har Länsstyrelsen Stockholm tagit fram en naturvårdsstrategi för arbete med skyddsvärda ekar.

I strategin föreslås 18 värdetrakter för ekmiljöer i länet, samt åtgärder för att bevara och utveckla naturvärdena i länets ekområden - både på länsövergripande nivå och för enskilda värdetrakter. Strategin tar upp förslag till åtgärder samt ansvar för åtgärderna för olika aktörer. Strategin ska också bidra till bättre kunskap och hänsyn i samhällsplaneringen. Strategin ska underlätta en bättre samordning av åtgärder i ektrakter samt visa på behov av förbättrat kunskapsunderlag. Strategin ska även visualisera det strategiska arbetet med ekmiljöerna i Stockholms län genom en så kallad kartberättelse.

Länsstyrelsen Stockholm har skickat remissen till bland annat Stockholms stad för besvarande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd och Kungsholmens stadsdelsnämnd.

På grund av den korta remisstiden har samtliga remissinstanser besvarat remissen med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret anser att det är positivt att strategin sammanställer flera underlag om länets skyddsvärda ekmiljöer samt tydliggör att de flesta av länets kommuner behöver ta ansvar för dessa unika värden. Stadsledningskontoret konstaterar att strategin blir ytterligare ett planeringsunderlag som kan komplettera stadens egna.

Miljöförvaltningen är positiv till strategin som tydligt visar på det unika värde som ekmiljöerna utgör. Strategin blir ytterligare ett värdefullt och viktigt verktyg, utöver stadens egna, för stadens fortsatta stadsplanering och prioritering av åtgärder.

Förvaltningen understryker att underlag för s.k. efterträdare även ska finnas länsvis, för planering och prioritering av yngre ekmiljöer som är av vikt på lång sikt. Förvaltningen bedömer att planen inte medför nya åtaganden för staden.

Stadsbyggnadskontoret ser positivt på att länsstyrelsen tar fram en strategi för länets ekmiljöer, som stöd för prioriteringar av åtgärder och ett mycket bra komplement till stadens egna verktyg. Vidare anser kontoret att strategins nya format som digital kartberättelse troligen kommer att förbättra implementeringsarbetet.

Trafikkontoret anser att det är positivt att samordna åtgärder som gynnar ekmiljöer på ett länsövergripande perspektiv, men framför att det vid åtgärdsförslag behövs ta hänsyn till helt olika typer av miljöer, och efterlyser ett tydliggörande av möjligheterna till medfinansiering av dessa åtgärder. Kontoret har synpunkter kring några av de specifika åtgärder som föreslås.

Bromma stadsdelsförvaltning är positiv till att en naturvårdsstrategi för länets värdefulla ekar och ekmiljöer har tagits fram. Förvaltningen framhåller att de skötselåtgärder som föreslås i strategin kommer att medföra ett ökat behov av resurser.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltning ställer sig positiv till en handlingsplan för att bevara skyddsvärda ekar, vars naturvärde är mycket stort, men efterfrågar en större detaljeringsgrad av värdetrakterna. Förvaltningen lyfter behovet av att tydliggöra fack- respektive stadsdelsnämndernas förväntade roller i implementeringen av strategin samt möjlighet till samverkan.

Kungsholmens stadsdelsförvaltning anser att naturvårdsstrategin ger ett heltäckande kunskapsunderlag för förvaltning av länets ekar och ekmiljöer men lyfter behovet av att den ska göra mer lättläst och efterfrågar en högre detaljnivå på områdeskartorna.

Mina synpunkter

Stockholm har ett nationellt och internationellt sett unikt ekbestånd, såväl när det gäller utbredning och kvalitet som omfattning av träd.

Till skillnad från större delen av övriga Europa, där det i stort sett inte finns några jätteträd kvar, finns det i Sverige och i synnerhet i Stockholm förhållandevis många gamla och grova ekar, t.o.m. inne i de centrala delarna av staden.

Dessa fantastiska träd är lika gamla som Stockholms historia. De är bärare av höga kulturhistoriska värden och till dem är också en unik biologisk mångfald knuten: av alla trädarter är eken i särklass det träd som har flest antal rödlistade (hotade och sällsynta) arter knutna till sig. Stockholms stad har därför ett särskilt ansvar att bevara, vårda och utveckla dessa unika träd, samtidigt som att Stockholmsregionen växer som aldrig förr.

Därför välkomnar jag strategin, som har som inriktning att fokusera hänsyn och aktiva åtgärder i de mest värdefulla ekmiljöerna – de som är viktigast att bevara för framtiden. Staden bedriver sedan flera år tillbaka ett ambitiöst arbete med bevarande och utveckling av värdefulla ekmiljöer, och har för detta ändamål utvecklat ett antal specifika verktyg, såsom ekdatabasen, som strategins analyser kompletterar ytterligare.

Stockholms stad håller också på att ta fram en stadsövergripande handlingsplan för biologisk mångfald, som beräknas kunna antas under hösten 2020 och som ligger väl i linje med länsstyrelsens strategi, då den lyfter fram stadens ekmiljöer som en särskilt värdefull naturkvalitet att beakta och förstärka. Samtidigt är det flera

områden inom värdestrakterna där staden nu planerar för förtätning/ny bebyggelse i, vilket strategin också konstaterar. Bedömningen är att det är möjligt att ta stor hänsyn till ädellövmiljöer och spridningssamband i planeringen för de nya bostäderna, samtidigt som att övriga viktiga aspekter i planeringen såsom vikten av att skapa socialt väl fungerande stadsdelar vägas in. Eftersom de ekmiljöer med särskilda natur- och kulturvärden sträcker sig över kommungränserna finns det ett stort värde med en länsövergripande strategi, som möjliggör en gemensam planering och samordning av åtgärder. Jag delar för övrigt uppfattningen att det vore önskvärt med länsövergripande underlag för planering och prioritering av yngre ekmiljöer, även kallade för efterträdare, som på sikt kan efterträda dagens jätteekar.

I övrigt hänvisar jag till remissinstansernas tjänsteutlåtanden.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Stockholm den 22 april 2020

KATARINA LUHR

Bilaga

Remissen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Länsstyrelsen Stockholm har tagit fram en naturvårdstrategi för arbete med skyddsvärda ekar. I strategin föreslås åtgärder för att bevara och utveckla naturvärdena i länets ekområden. Den ska också bidra till bättre kunskap och hänsyn i samhällsplaneringen. Strategin ska underlätta en bättre samordning av åtgärder i ektrakter samt visa på behov av förbättrat kunskapsunderlag. Slutligen ska strategin visualisera arbetet med ekmiljöerna i Stockholms län genom en så kallad kartberättelse.

Bakgrunden till strategin är det pågående arbetet inom åtgärdsprogrammet för särskilt skyddsvärda träd och länets handlingsplan för grön infrastruktur. Strategin tar upp förslag till åtgärder samt ansvar för åtgärderna för olika aktörer. Förslagen omfattar både åtgärder på länsövergripande nivå, och åtgärdsförslag för enskilda värdeetrakter.

I strategin ingår:

- Förslag till 18 värdeetrakter för ekmiljöer i Stockholms län
- Förslag till länsövergripande åtgärder som gynnar ekmiljöer
- Förslag till åtgärder inom respektive värdeetrakt, med särskilt fokus på nio prioriterade trakter
- Publicering av story maps med fokus på det strategiska arbetet

Strategin omfattar både rekommendationer för vad kommuner och privata aktörer kan göra för att bevara och utveckla länets ekmiljöer samt prioriteringar för åtgärder som utförs av Länsstyrelsen i skyddade områden eller inom ramen för åtgärdsprogrammet för särskilt skyddsvärda träd. Strategin beskriver också behov av kunskapsuppbyggnad med särskilt fokus på områden i länet där markanvändningen förändras snabbt.

De 18 värdeetrakterna är områden med högre täthet av värdefulla ekmiljöer än det omgivande landskapet, och som därmed har bättre förutsättningar för långsiktigt bevarande av naturvärden knutna till ek. Det gör att bevarandeåtgärder inom trakterna är särskilt viktiga. Målet med trakterna är ge stöd för prioriteringar, att kunna skapa synergier mellan olika aktörers åtgärder, att kunna identifiera särskilt viktiga skötselåtgärder inom trakterna, och att fungera som kunskapsunderlag vid planering av bebyggelseutveckling med mera. För varje trakt anges ett antal rekommenderade åtgärder, både i och utanför skyddade områden. Av de 18 föreslagna trakterna kommer Länsstyrelsen till att börja med att särskilt prioritera skötselåtgärder inom de nio som bedöms som mest värdefulla.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd och Kungsholmens stadsdelsnämnd.

På grund av den korta remisstiden har samtliga remissinstanser besvarat remissen med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 7 april 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att det är positivt att länsstyrelsen nu sammanställer och tillgängliggör de många och omfattande länsövergripande underlag om skyddsvärda ekmiljöer som tagits fram de senaste åren. Strategin visar på unika värden som ekmiljöerna utgör och som de flesta av länets kommuner och andra aktörer behöver ta ansvar för på olika sätt. Stadsledningskontoret konstaterar att Stockholms stad redan idag har underlag till stöd för planering och utveckling av befintliga ekmiljöer inom stadens gränser. Länsstyrelsens strategi kan utgöra ett bra underlag för andra kommuner i länet.

Stadsledningskontoret konstaterar att det i stadens gällande översiktsplan anges som en planeringsinriktning att en livskraftig grön infrastruktur och blåstruktur med rik biologisk mångfald ska upprätthållas och stärkas. Funktioner med regional betydelse för den biologiska mångfalden ska särskilt beaktas. I översiktsplanen finns de regionalt betydelsefulla eksambanden inom staden redovisade, så som de bedömdes när planen togs fram. Utöver översiktsplanen har staden bland annat en ekdatabas och en handlingsplan för biologisk mångfald som är under framtagande. Naturvårdsstrategin från Länsstyrelsen bör därför ses som ytterligare ett planeringsunderlag som kan användas vid kommunernas planläggning. Stadsledningskontoret konstaterar att värdestrakterna Södertälje-Gröndal och Bagarmossen-Orlängen till stor del inom delar av Stockholms stad som enligt översiktsplanen har en stor bebyggelsepotential. Båda ligger också inom influensområden till den utbyggda tunnelbanan där staden har ett ansvar för ett omfattande bostadsbyggande. Ekmiljöerna behöver därför vägas mot andra viktiga aspekter i planeringen, som till exempel vikten av att skapa socialt väl fungerande stadsdelar.

Miljöförvaltningen

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 24 mars 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Nämnden anser att det är positivt att länsstyrelsen nu sammanställer och tillgängliggör de många och omfattande länsövergripande underlag om skyddsvärda ekmiljöer som tagits fram de senaste åren.

Nämnden anser att det skriftliga såväl som det webbaserade underlaget är ambitiöst och verkar väl genomtänkt. Strategin visar tydligt på det unika värde som ekmiljöerna utgör och som de flesta av länets kommuner och andra aktörer behöver ta ansvar för på olika sätt. I en region som växer instämmer nämnden med strategins inriktning, att fokusera hänsyn och aktiva åtgärder i de mest värdefulla ekmiljöerna som är viktigast att bevara för framtiden. Nämnden konstaterar att Stockholms stad kanske har det största ansvaret i länet eftersom vi berörs av fyra av de nio mest prioriterade värdestrakterna som berör centrala och centrurnära delar av staden, inklusive den mest värdefulla, Djurgården – Edsviken. Samtidigt är det flera områden inom värdestrakterna där staden nu planerar för förtätning/ny bebyggelse i, vilket strategin också konstaterar.

Nämnden anser att strategins analyser, förslag till hänsyn och aktiva skötselinsatser, särskilt i områden av vikt för konnektiviteten, kommer att bli ytterligare ett värdefullt och viktigt verktyg för stadens fortsatta stadsplanering och prioritering av åtgärder, sett ur ett regionalt och mellankommunalt perspektiv. Nämnden vill dock lyfta fram att staden har flera egna relevanta kunskapsunderlag som stöd i planeringen, bl.a. den ekdatabas som vi byggde upp 2007 och uppdaterade så sent som 2017.

I stadens ekddatabas framgår bland annat de efterträdare som länsstyrelsen själva lyfter som en brist i sina länsövergripande underlag. Staden har kanske därför bättre möjligheter än andra kommuner i länet att också planera och prioritera långsiktigt för att dessa efterträdare ska kunna bli framtidens jätteekar, om några hundra år. Nämnden instämmer dock med att det vore bra om sådana underlag även fanns länsvis, för att ge ökad tyngd i planering och prioritering av yngre ekmiljöer som är av vikt för länets ekar på lång sikt.

Nämnden tycker det är en bra redovisning av åtgärder och ansvariga aktörer för respektive prioriterad värdestrakt och har generellt inga synpunkter på handlingsplanen. Nämnden gör bedömningen att handlingsplanen inte direkt medför några nya åtaganden för Stockholms stad, eftersom staden, som nämnts, har mer detaljerad kunskap i och med ekdatabasen och redan i nuläget belyser värdet och betydelsen av regionalt värdefulla eksamband i fysisk planering. Nämnden ställer sig dock frågande till beskrivningen av behov av åtgärder som är angivet för skyddsvärda träd inom stadens berörda naturreservat, t.ex. N2000-området med ett flertal jätteekar i Hansta naturreservat. Enligt stadens ekddatabas är majoriteten av jätteekarna i behov av friställningsåtgärder akut eller inom 10 år medan handlingsplanen anger ett mindre antal. Samma skillnad mellan stadens ekddatabas och handlingsplanen verkar finnas även i de andra naturreservaten. Nämnden tar därför gärna del av ett förtydligande vad länsstyrelsens bedömning grundar sig på.

Utöver ekdatabasen vill nämnden också lyfta fram att vi håller på att ta fram en kommunövergripande handlingsplan för biologisk mångfald. I den lyfts stadens ekmiljöer fram som en särskilt värdefull naturkvalitet att beakta och förstärka. I de efterföljande lokala åtgärdsprogrammen för biologisk mångfald, som kommer att påbörjas under 2020, kommer specifika lokalt anpassade åtgärder tas fram och föreslås för prioriterade ekmiljöer. Även i detta arbete kommer länsstyrelsens strategi och handlingsplan att vara betydelsefull, enligt nämndens bedömning.

Nämnden har också avslutningsvis tagit del av den annorlunda men trevliga och faktafyllda kartberättelsen som är tänkt för att kommunicera strategin och kunna uppdateras vid behov. Nämnden anser att själva formen och layouten, med flera interaktiva kartor, troligen gör den mer intressant och tillgänglig för olika aktörer jämfört med en vanlig pdf-version, vilket är positivt. I den aktuella pdf-versionen är dessvärre kartorna över t.ex. värdestrakterna inte särskilt lättlästa. Färgkontrasten i kartorna bör därför lämpligen ses över. I jämförelse är kartorna i kartberättelsen mer lättlästa, men det verkar finnas en viss tröghet vid uppladdning av själva kartorna. I nuvarande preliminära version av kartberättelsen är det också lite svårt att få en överblick över struktur och innehåll. Nämnden har inga konkreta förslag på förbättringar förutom att förbättra tekniken, minska antalet huvudflikar och göra en generell översyn av vad som är viktigast att kommunicera och tydliggöra det

Stadsbyggnadskontoret

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 23 mars 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsbyggnadskontoret ser det som positivt att länsstyrelsen tar fram en strategi för länets ekmiljöer, som stöd för prioriteringar av åtgärder. Att visualisera strategin i form av en digital kartberättelse kommer troligen avsevärt förbättra implementeringen av strategin, även om tekniken kan behöva förbättras med tanke på att det än så länge är trögt att ladda och förflytta sig i kartorna.

Som nämns i länsstyrelsens strategi är beståndet av gamla, grova ekar i Stockholms län bland de rikaste i landet, och det område i länet som fortfarande har tätast förekomst av äldre ekar och bäst förutsättningar för spridning av eklevande arter är närområdet till Stockholm, inklusive flera centrala delar av staden. Trots det är länkarna även i denna del av länet ofta svaga vilket gör nätverket av livsmiljöer sårbart.

Geografiska analyser

Stadsbyggnadskontoret välkomnar de geografiska analyser för ädellövmiljöerna i länet som länsstyrelsens genomfört. För Stockholms stad är de ett mycket bra komplement till det habitatnätverk för eklevande arter samt den artdatabas för ekar och ekområden som staden tagit fram. De ekologiskt värdefulla nätverken sträcker sig över kommungränser och länsstyrelsens analyser visar att vissa samband inom staden som staden tidigare uppfattat som lokala, i själva verket har regional betydelse. I gengäld har samband som tidigare bedömts eventuellt ha en regional funktion istället visat sig ha mer lokal sådan. Analyserna har också visat att för arter knutna till äldre ek, varav många är nationellt och globalt hotade, är de centrala delarna av regionen de mest viktiga. För arter knutna till äldre barrträd respektive våtmarker är de viktiga miljöerna mer spridda över länet. Det ger ett stöd i de prioriteringar och avvägningar som kan behöva göras när staden växer.

I stadens gällande översiktsplan anges som en planeringsinriktning att en livskraftig grön infrastruktur och blåstruktur med rik biologisk mångfald ska upprätthållas och stärkas. Funktioner med regional betydelse för den biologiska mångfalden ska särskilt beaktas. I översiktsplanen finns de regionalt betydelsefulla eksambanden inom staden redovisade, så som de bedömdes när planen togs fram. Kontoret konstaterar att de nya analyserna tyder på att staden eventuellt är berört av ytterligare ett regionalt samband, från Bromma via Solna till Hagaparken. Stadsbyggnadskontoret använder de senaste geografiska underlagen från bland annat länsstyrelsen i den geografiska och tematiska strategiska planeringen, och kommer att ta in även de regionala analyser av ädellövmiljöer som nu gjorts.

Värdetrakter och rekommenderade åtgärder i dessa

Flera av de kartor som redovisas i strategin är svårlästa och skulle med fördel förses med kommungränser, även om kartorna i den digitala kartberättelsen är tydligare. Såvitt kontoret kan bedöma berörs Stockholms stad av fyra av de föreslagna värdetrakterna, som alla hör till de nio prioriterade:

- Djurgården-Edsviken
- Sollentuna-Färingsö
- Södertälje-Gröndal
- Bagarmossen-Orlängen

Kontoret instämmer i strategins bedömning att det i första hand är olika inventerings- och skötselåtgärder som ska prioriteras i värdetrakten Djurgården-Edsviken, eftersom det inte finns något stort exploateringsstryck i ekmiljöerna i värdetrakten. I värdetrakten Sollentuna-Färingsö är Stockholms stad endast berört genom Hansta naturreservat, där bland annat friställning av ekar skett, och Kyrkhamn-Hässelby villastad.

Som konstateras i strategin ligger värdetrakterna Södertälje-Gröndal och Bagarmossen-Orlängen till stor del inom delar av Stockholms stad som enligt översiktsplanen har en stor bebyggelsepotential. Båda ligger också inom influensområden till kollektivtrafikförstärkningar där staden har åtagit sig ett ansvar för ett omfattande bostadsbyggande. Kontoret bedömer att stor hänsyn kan tas till ädellövmiljöer och spridningssamband i planeringen för de nya bostäderna. Många förstärkningsåtgärder av svaga samband kan också ske, bland annat som kompensation för grönytor som bebyggs. Samtidigt behöver ekmiljöernas behov vägas mot andra viktiga aspekter i planeringen, som vikten av att skapa socialt väl fungerande stadsdelar.

Ekmiljöerna och fysisk planering

Kontoret instämmer i strategins konstaterande att mer detaljerade analyser av ekområden och spridningssamband behöver göras av respektive kommun. Stockholms stad har som nämnts gjort övergripande sådana, men mer detaljerade görs också i områdesplaneringen och detaljplaneringen, när kommunalt eller regionalt viktiga samband är berörda.

Strategin lyfter också behovet av att inventera värdefulla träd på tomtmark. Analyser av spridningssamband blir mer korrekta om de görs på inventeringar där även träd på tomtmark ingår. Ekdatabasen i Stockholms stad innefattar träd på tomtmark. Samtidigt har staden sällan någon rådighet över dessa träd vilket behöver beaktas när robustheten i nätverken bedöms.

Övergripande mål och åtgärder

Kontoret konstaterar att de inventeringar som föreslås till stor del redan är genomförda av Stockholms stad, och redovisas i stadens ekdatabas. Även de aktiva åtgärder i fält som föreslås är åtgärder som staden sedan flera år arbetar med, till exempel som kompensationsåtgärder vid exploatering av grönytor och som en del av stadens satsning ”Grönare Stockholm”. Ofta prioriteras de regionala sambanden vid sådana åtgärder.

Trafikkontoret

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 17 mars 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Analys och konsekvenser/Trafikkontorets synpunkter

Att kommunerna förväntas ta stort ansvar för genomförande av de prioriterade åtgärderna i strategin innebär även större ekonomiska insatser. Arbeta med inventering och friställning/restaurering är kostsamt och kräver regelbunden uppföljning om inte ekmiljöerna snabbt ska växa igen och inventeringar ska bli inaktuella. Även om bidrag kan sökas hos länsstyrelsen för initiala insatser så kommer inte medlen användas på ett effektivt sätt om inte nya driftmedel kan avsättas för fortsatta arbeten.

Det framgår inte tydligt i strategin hur man kan ansöka om bidrag för skötsel av ekmiljöer hos länsstyrelsen, eller i vilken omfattning bidrag finns, vilket försvårar kostnadsuppskattning av de åtgärderna som till exempel kommuner är ansvariga för inom den föreslagna tidsramen. För naturmark inom Stockholms stad finns knappt några medel avsatta för skötsel i dagsläget, undantaget naturreservaten, utan arbetet sker oftast genom riktade satsningar som till exempel trafikkontorets arbete genom Grönare Stockholm, eller med hjälp av grönkompensationsmedel vid exploateringsprojekt.

Skötsel av ekmiljöer på stadens mark handlar huvudsakligen om manuell röjning då det är komplext att använda sig av betesdjur i tätortsnära naturmark. En möjlig kortsiktig lösning är att utnyttja samordning med arbetsmarknadsprogram, vilket skulle minska belastning på driftbudgeten samt skapa möjligheter för företag i den gröna sektorn att anställa yrkesarbetare med erfarenhet av denna typ av skötselarbete. Det finns ett behov av kompetent arbetskraft med erfarenhet av naturvård i Stockholm, då yrkesträning och utbildning saknas på arbetsmarknaden.

Stockholm har många skyddsvärda ekmiljöer. Flera av dem sammanfaller med utpekade tyngdpunkter för stadutvecklingsområden som Norra Djurgårdsstaden, Nordvästra Kungsholmen, Liljeholmen-Årsta samt Farsta. Detta innebär en del konflikter mellan byggnation och bevarandet av ekmiljöer. Träd som redan står i exploaterad mark har ofta skador från schakter eller förändringar i markförhållanden som kompaktering eller uppfyllnad mot stam vilket påverkar träden negativt. För att spara skyddsvärda träd vid exploatering behövs plats, byggnation påverkar ofta omgivande mark i större utsträckning än vad som syns i plan, till exempel när schaktbredden och utrymme för kranuppställningar underskattas vid projektering. Med ökad exploatering kommer fler ekar stå på gatumark i framtiden, vilket bör tas hänsyn till i planeringsskedet för att undvika att trafikkontoret ska bära den ökade driftskostnader och säkerhetsansvar efter att byggnation är klar.

Att samordna åtgärder som gynnar ekmiljöer på ett länsövergripande perspektiv är positivt, dock behöver man vid åtgärdsförslag ta hänsyn till helt olika typer av miljöer, från naturreservat i landsbygden med ett lågt antal besökare eller invånare till tätortsnära natur och

parkmark mitt i staden. Det finns stora skillnader bara inom de i remissen föreslagna värdestrakterna.

Bete är ett exempel på åtgärd som har visat sig svår att implementera i tätortsnära områden. Att lämna större mängder med dödved och material från röjningar, regelmässigt gallring av jämnåldrig ekbestånd och fällning av större träd av andra arter kan skapa starka reaktioner från invånare samt målkonflikter och måste avvägas utifrån flera perspektiv.

För att få invånarna, oavsett kön, ålder eller bakgrund att besöka stadens tätortsnära naturmark så måste den upplevas som trygg och framkomligt. Större hänsyn behöver tas till placering av dödved, att stigarna är fria och säkra att gå på, hänsyn till trygghet vid röjning kring belysning och siktcurvor med mera, och att information finns som beskriver naturvårdsåtgärder i pedagogiskt syfte.

Däremot så finns bra exempel på hur man kan förena olika mål; rekreation, ekologi, trygghet, lekvärden med mera i tätortsnära naturmark, som i Sätterskogen, Älvsjöskogen och på Vårbergstoppen. Det öppna ekkulturlandskapet som eftersträvas i strategin är ofta direkt inbjudande till besök och upplevs ofta som estetiskt tilltalande.

Förslaget med ett utökat samråd och utbyte av erfarenhet mellan de olika aktörerna är positivt, dock krävs nära samarbete över kommungränserna och mellan olika markägare vilket kommer att vara kostnadsdrivande åtminstone initialt.

Kontoret har några synpunkter kring de specifika åtgärder som föreslås:

Veteranisering, där man medvetet tillför träden skador för att påskynda åldringsprocesser och på så sätt skapa habitat för vissa vedlevande arter i områden där det saknas gamla ihåliga träd, är mycket intressant utifrån ett forskningsperspektiv men bör ses som ett experiment och behöver utvärderas över längre tid. Veteranisering, faunadepåer eller högstubbar få inte förekomma i gatumiljö som trafikkontoret ansvarar för, av säkerhetsskäl och estetiska skäl samt för att åtgärderna skapar kostsamt skötselansvar.

Kronstabilisering av särskild skyddsvärda träd är en åtgärd som bör användas endast i specialfall, helst i områden med hög besöksfrekvens och tillsyn, som slotts- och parkmiljöer. Kronstabilisering kräver regelbunden besiktning, kontroll och oftast utbyte av material vart 5-10 år, vilket ställer stora krav på skötsel på markägare eller förvaltare, i jämförelse med livstidsperspektivet på en ek.

Det finns alltför många exempel av tidigare utförd ”trädkirurgi”, välmenad men i slutändan felaktig och direkt skadlig på grund av utebliven skötsel, till exempel de betong- och järnfyllda ekarna på Djurgården. Korrekt utförd beskärning i avlastningssyfte föredras för att undvika kollaps av träddeklar.

Flera lösningar finns för att kunna bevara skyddsvärda träd som står i hårdgjorda ytor eller där markkompaktering har skett: Växtbäddsrenovering och utförande av skyddsåtgärder kring träd och deras rotzoner beskrivs till exempel i Växtbäddar i Stockholms stad- en handbok samt i Svensk Standard för skyddande av träd vid byggnation 2.0

Bromma stadsdelsförvaltning

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 18 mars 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Bromma stadsdelsförvaltning är positiv till att en naturvårdsstrategi för länets ekmiljöer tas fram. När Stockholm växer och exploateras är det särskilt viktigt att slå vakt om de naturvärden som värdefulla ekar och ekmiljöer utgör.

Förvaltningen anser det vara positivt att strategin lyfter fram betydelsen av spridningssambanden mellan ekmiljöer samt behovet av skötsel för att bevara ekmiljöerna. Strategin utgör därmed ett bra kunskapsunderlag samt utgör ett bra underlag för förvaltningens prioritering av åtgärder som markförvaltare.

Förvaltningen ser positivt på strategins ambition att samordna åtgärder mellan olika aktörer och där tror vi att den interaktiva *kartberättelsen*, som är tänkt att ingå som en del i strategin, kan bli till stor nytta eftersom uppgifterna är tänkta att uppdateras löpande.

I Bromma finns ett stort antal skyddsvärda ekar, minst ett hundratal enligt strategins definition. Ekarna återfinns både i Brommas tre naturskyddade naturreservat och i Brommas naturmark utanför skyddade områden. Den prioriterade värdetrakt som i strategin benämns *Södertälje – Gröndal*, berör en stor del av Brommas skyddsvärda ekar.

De skötselåtgärder som strategin föreslår är främst *friställning, inventering av efterträdare* samt *beskärnings- och stabiliseringsåtgärder*. I strategins ”mål för skötselåtgärderna” föreslås främst att 95 % av de skyddsvärda ekarna ska vara utan friställningsbehov i de skyddade områdena samt att 80 % av de skyddsvärda ekarna ska vara utan friställningsbehov utanför de skyddade områdena år 2024.

Även om förvaltningen under många år har jobbat med friställning av värdefulla ekar, främst inom naturreservaten men även i vår oskyddade naturmark, så bedömer vi att strategin kommer innebära att förvaltningen behöver satsa mer tid och ekonomiska resurser för att kunna uppnå målen gällande friställning till 2024. Inte minst gäller det naturmarken utanför de skyddade områdena.

I första hand kommer förvaltningen att mer exakt behöva identifiera vilka trädindivider som är de skyddsvärda enligt strategin och göra upp ett skötselprogram för dessa. I det arbetet utgör stadens egen ek databas ett stort hjälpmedel och underlag. Förvaltningen gör dock bedömningen att det kommer och krävas samordning samt stöd och hjälp via miljöförvaltningens ekologer.

Förvaltningens bedömning blir således att de skötselåtgärder som föreslås i strategin kommer att medföra ett ökat behov av resurser, dels gällande planering och dels ekonomiskt fram till år 2024.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltning

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 mars 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till en handlingsplan för att bevara skyddsvärda ekar. Ekens naturvärde är enormt och därför är det av stor vikt att gamla ekar ska få bevaras i den mån det är möjligt.

Förvaltningen hade önskat se en större detaljeringsgrad av värdetrakterna. Det är svårt att få en bra inblick i Hägersten- Liljeholmens del av den flera mil breda trakten där vi ingår.

Kartornas skala gör det svårt att se några detaljer och det ges inga närmare beskrivning av traktens norra del, hur många skyddsvärda träd som finns just där eller hur många av dem som är i behov av vård och skötsel. Kartornas färgval och brist på innehåll som underlättar navigering gör dem väldigt svårlästa, även för den med vana att läsa kartor.

I Länsstyrelsens strategi nämns kommuners roll på flertalet ställen. Förvaltningen önskar att tydliga direktiv kommer från kommunstyrelsen angående vilka förväntningar som ställs på stadsdelarna och vilka som kommer ske från fackförvaltningar som exempelvis miljöförvaltningen. Vid en situation där stadsdelsförvaltningar får uppdraget att arbeta med skötsel- och bevarandet av ekar så välkomnas detta, så länge det finns möjlighet att samverka med andra förvaltningar, exempelvis miljöförvaltningen.

Kungsholmens stadsdelsförvaltning

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 mars 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att naturvårdsstrategin ger ett heltäckande kunskapsunderlag för förvaltning av länets ekar och ekmiljöer. Det är positivt att naturvårdsstrategin både presenterar åtgärder som är länsövergripande och åtgärder för enskilda värdestrakter. Den digitala kartberättelsen som tagits fram i samband med naturvårdsstrategin utgör ett viktigt underlag för det fortsatta arbetet med länets ekmiljöer. Det finns en möjlighet att uppdatera kartberättelsen med aktuell information, däremot undrar förvaltningen över hur arbetet med strategin kommer att utvecklas efter 2030.

För att strategin verkligen ska bli ett bra stöd och hjälp i det dagliga arbetet anser dock förvaltningen att den kan förtydligas och göras mer lättläst med avseende på det kartunderlag som presenteras i rapporten. För att få en större förståelse för de geografiska sambanden behöver de övergripande kartorna för de enskilda värdestrakterna kompletteras med förstorade kartutsnitt över olika delar av samma värdestrakt.